

Strategie poskytování humanitární pomoci MZV ČR v roce 2024

Účelem strategie je vymezit hlavní cíle, tematické priority a geografické zaměření humanitární pomoci poskytované MZV ČR v roce 2024 na pozadí globálních humanitárních potřeb a přijatých mezinárodních závazků a stanovit kritéria pro maximálně účelné a efektivní rozhodování o podpoře z rozpočtu na humanitární pomoc v gesci MZV ČR. Strategie bude také využívána při prezentaci humanitárního působení vůči českým a mezinárodním humanitárním aktérům i veřejnosti.

Úvod

Posláním humanitární pomoci (dále též HP) je záchrana lidských životů a snižování utrpení lidí postižených přírodní či průmyslovou katastrofou, konfliktem, nuceným vysídlením, dopady klimatických změn, závažnou epidemií nebo i komplexním souběhem různých krizových aspektů, které vedou k dlouhodobé zranitelnosti. Poskytování humanitární pomoci do zahraničí je založeno na solidaritě mezi lidmi i národy a na mezinárodně stanovených zásadách a koordinačních mechanismech.

Česká republika jako vyspělá země a člen Evropské unie, OECD a OSN reflektuje své mezinárodní závazky v humanitární oblasti. Proto také vláda ČR každoročně vyčleňuje prostředky na humanitární pomoc poskytovanou do zahraničí a MZV prezentuje své humanitární závazky a priority v roční strategii.

1. Globální humanitární situace, potřeby a výzvy

V rámci EU i globálně se v průběhu roku 2023 dále zvyšovalo povědomí o **závažnosti dopadů klimatických změn** na katastrofy (záplavy, hurikány, požáry z dlouhotrvajícího sucha a extrémních teplot), nestabilitu, nucené vysídlení, nedostatek vody, potravin a na další základní životní potřeby. V souvislosti s tím byla pokračující pozornost věnovaná environmentální stopě samotné humanitární pomoci, kterou se zabývaly jednotlivé agencie OSN, EU i různé nevládní humanitární iniciativy.

Humanitární potřeby se výrazně projeví v důsledku přetrvávajících **konfliktů a nestability** v Afghánistánu, Barmě/Myanmaru, Etiopii, Jemenu, Sahelu, Sýrii a na Ukrajině. Důsledkem konfliktů jsou **rozsáhlé uprchlické krize**. Souběh nestability a katastrof zároveň představoval ohrožení desítek milionů lidí **hladem a podvýživou**. Podle údajů Světového potravinového programu (WFP) žije letos **345 milionů osob v potravinové nejistotě**, přičemž kolem 40 milionu osob v 51 zemích se nachází v akutním nouzovém stavu.

Bez naléhavých opatření k záchraně životů bude těmto populacím hrozit hladomor. Tato čísla potvrdila v dubnu 2023 i Rada EU, která vyjádřila hluboké znepokojení nad prudce rostoucími celosvětovými humanitárními potřebami v době zmenšování humanitárního prostoru, měnící se geopolitické reality a rostoucí zranitelnosti v důsledku změny klimatu. Uvedla, že více než 350 milionů lidí na celém světě potřebuje humanitární pomoc zachraňující život – což je více než 20procentní nárůst ve srovnání s rokem 2022 a více než 40procentní nárůst ve srovnání s rokem 2021. **Více než 100 milionů lidí bylo násilně vysídleno.** Ve většině zasažených zemí je zároveň značně **ztížený humanitární přístup**, zejména vzhledem k **nerespektování mezinárodního humanitárního práva** místními aktéry. V tomto kontextu roste mezinárodní poptávka po účinnější **prevenci konfliktů** a efektivnější stabilizaci a **ochraně civilního obyvatelstva**.

Významný vliv na zvýšenou humanitární pomoc měla i v roce 2023 pokračující vojenská agrese Ruska na Ukrajině, největší ozbrojený konflikt v Evropě od konce 2. světové války. Humanitární pomoc poskytovaná Ukrajině na bilaterální úrovni i ze strany EU, agencí OSN a Mezinárodního červeného kříže dosáhla obrovské výše a bude pokračovat i v roce 2024. V případě ČR šlo vždy o dodatečné prostředky, které nebyly na úkor humanitární pomoci ostatním zemím.

V roce 2023 mezi země vyžadující humanitární pomoc přibyla i Arménie, která přijala více než 100 000 uprchlíků (etnických Arménů) z Náhorního Karabachu. Komplikovaná humanitární situace je rovněž na Palestinských územích, zejména v Gaze, vzhledem k obnovenému ozbrojenému konfliktu s Izraelem.

Mezi nejvíce donory opomíjené humanitární krize dlouhodobě patří venezuelská regionální uprchlická krize, Haiti, Pákistán a krize ve střední a západní Africe.

Vláda ČR svým usnesením č. 481/2022 k Plánu ZRS na rok 2023 vyčlenila **na čerpání humanitárního rozpočtu částku ve výši 165 mil. Kč. Konečný rozpočet** specifického ukazatele Humanitární pomoc v roce 2023 vč. všech zapojených nespotřebovaných nároků z roku 2022 činil **356 941 661,97 Kč**. Předmětem Strategie humanitární pomoci byla pouze částka 165 mil. Kč, ostatní prostředky měly samostatný cyklus programování a schvalování aktivit.

V roce 2023 se podařilo naplnit většinu ze stanovených humanitárních priorit a substantivně reagovat na katastrofy, konflikty a nucené vysídlení - **přehled realizované pomoci** je obsažen v příloze č. 1: Implementace Strategie humanitární pomoci 2023 k 20.10.2023. Humanitární pomoc Ukrajině a Moldavsku byla v roce 2023 poskytována na základě Programu humanitární, stabilizační, rekonstrukční a hospodářské asistence Ukrajině v letech 2023 – 2025 schváleného usnesením vlády č. 855 z 12. října 2022 (dále „Program Ukrajina“). Prostředky na tuto pomoc (90 mil. Kč) nebyly součástí specifického ukazatele Humanitární pomoc v roce 2023 a byly průběžně poskytovány prostřednictvím dotací neziskovým organizacím, peněžních darů mezinárodním organizacím či lokálním neziskovým organizacím, příp. orgánům státní správy, a vázaných peněžních darů.

Pomoc od bilaterálních donorů doplňuje **Ústřední fond pro humanitární odezvu (CERF)**. V roce 2023 podpořil nedostatečně financované humanitární operace v řadě zemí Afriky, Asie, Severní a Jižní Ameriky a Blízkého východu. MZV v rámci poskytované pomoci plánuje finančně přispět do fondu i v tomto roce.

Celkově humanitární potřeby v posledních deseti letech setrvale rostou. Zároveň je patrný i zvyšující se rozdíl mezi potřebami a objemem dostupných finančních prostředků, což způsobuje omezenou schopnost řešení humanitárních potřeb.

2. Mezinárodní zásady a systémy poskytování humanitární pomoci

Poskytování humanitární pomoci se globálně řídí základními humanitárními principy **lidskosti** (cílem je záchrana lidských životů), **nestrannosti** (pomoc se poskytuje výhradně na

základě potřebnosti), **neutrality** (humanitární pomoc nestrání žádnému aktérovi konfliktů) a **nezávislosti** (pomoc se neřídí politickými ani jinými zájmy dárce ani příjemce).

Globální humanitární systém a vůdčí role OSN v něm jsou zakotveny v rezoluci Valného shromáždění OSN č. 46/182. Koordinaci humanitárních aktivit a obhajobu humanitárních zásad, dostupnosti humanitární pomoci, jejího financování a ochrany humanitárních pracovníků zastává **UNOCHA** (Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí), pod nímž působí tematický (clusterový) koordinační systém s příslušnou expertízou. OSN zajišťuje komplexní vyhodnocování globálních humanitárních potřeb, vyhlašuje humanitární výzvy na jejich financování a ustavuje a řídí struktury (sdílené fondy a tematické clustery na úrovni cílových zemí) pro koordinovanou implementaci pomoci. Významný podíl na realizaci humanitární pomoci mají specializované agencie a programy OSN, z nichž hlavními partnery pro ČR jsou:

- **UNHCR** – Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, garant a vůdčí implementátor Globálního kompaktu pro uprchlíky;
- **UNICEF** – Dětský fond OSN, zaměřen na děti a ženy, vodu a sanitaci a výrazně novátorský v součinnosti se soukromým sektorem i v propojování humanitárních a rozvojových aktivit;
- **WFP** – Světový potravinový program, vedle potravinové pomoci zajišťuje logistiku HP OSN, má též významnou roli ve vyhledávání, rozvíjení a implementaci obsahových a procesních inovací;
- **UNDRR** - Organizace OSN pro snižování rizika katastrof (DRR) a odolnost zajišťuje implementaci Globálního rámce ze Sendai pro DRR a odolnost na období 2015 - 2030¹;
- **UNDP** – Rozvojový program OSN v posledních letech rozšířil své působení též na pomezí humanitární pomoci a stabilizace ve formě programů na podporu zdrojů obživy a celkové odolnosti místního obyvatelstva v krizových oblastech. V rámci trojitého nexu se zároveň věnuje též agendě DRR.

Mimo systém OSN, ale v součinnosti s ním působí:

- **IOM** – Mezinárodní organizace pro migraci, jejíž přidanou hodnotou jsou široké vlastní implementační kapacity a kombinování humanitárních aktivit v místě s podporou repatriace, stabilizace navrátilců a legální migrace.

Významným humanitárním aktérem s celosvětovou působností jsou také:

- **ICRC a IFRC:** Mezinárodní výbor Červeného kříže (ICRC) je významným aktérem v oblasti Mezinárodního humanitárního práva (IHL) a jeho praktické aplikace při poskytování humanitární pomoci v situacích konfliktu a nuceného vysídlení. Mezinárodní federace společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce (IFRC) podporuje národní asociace při reakci na katastrofy a v globálním měřítku přispívá k rozvinutí prevence, připravenosti a anticipační pomoci, zejména v rámci pohotovostního fondu **DREF**.

Významným humanitárním aktérem a partnerem ČR je **Evropská unie**, která je jednak substantivním finančním přispěvatelem, zároveň disponuje nástroji pro vyhodnocování míry zranitelnosti a humanitárních potřeb i kapacitami pro koordinaci poptávky a nabídek pomoci i její realizaci v místě.

Východiskem pro společnou implementaci humanitární pomoci v rámci sdílené pravomoci EU s členskými státy je **Evropský konsensus o humanitární pomoci** z roku

¹ Globální rámec byl přijat na 3. světové konferenci ke snižování rizika katastrof v japonském Sendai v březnu 2015, navazující indikátory v listopadu 2016, střednědobé vyhodnocení implementace proběhlo v r. 2023; ČR se na formulaci globálního rámce i indikátorů aktivně podílela a průběžně podporuje také jeho implementaci.

2007, který byl v roce 2021 aktualizován **Sdělením Evropské komise k humanitární činnosti EU: nové výzvy, stejné zásady**. Toto Sdělení a na ně navazující Závěry Rady EU pojmenovaly hlavní témata současné humanitární pomoci a z nich vyplývající cíle a opatření v rámci EU, na jejichž naplňování se podílí také Česko:

- 1) **Podporovat flexibilní a efektivní poskytování a financování HP** (rozšířit víceleté financování, zlepšit návaznost se zahraniční rozvojovou spoluprací (dále ZRS), zapojovat příjemce a budovat místní kapacity, uplatňovat procesní i technologické inovace a digitalizaci pomoci).
- 2) **Zajistit rychlou reakci a cílenou pomoc všem potřebným** (vybudovat EU humanitární kapacity v součinnosti s civilní ochranou ČS i EK).
- 3) **Zohledňovat klima a životní prostředí v reakci i v samotném designu pomoci a posilovat klimatickou odolnost příjemců** (připravit vodítka pro šetrnou pomoc, mapovat podíl HP reagující na klima, systematicky pracovat s vyhodnocováním a řízením rizik, uplatňovat trojitý nexus v klimatické oblasti).
- 4) **Podpořit snižování humanitárních potřeb včasnou odezvou a prevencí katastrof i konfliktů** (důsledně propojovat humanitární, rozvojové a mírové úsilí ve všech fázích pomoci, správně využívat civilně-vojenskou součinnost, podporovat komplexní systémy sociální ochrany a vzdělávání).
- 5) **Výrazně navýšit finanční zdroje na HP** (zvýšit úsilí ČS EU, rozšířit okruh dalších zemí přispívajících na HP, mobilizovat soukromý sektor).
- 6) **Zdůrazňovat Mezinárodní humanitární právo** (monitorovat porušování IHL, vést průběžný diplomatický dialog o dodržování IHL, zřídit mechanismus pro správu humanitárních výjimek ze sankčních režimů).
- 7) **Posilovat roli EU v humanitární politice** (podporovat průběžný humanitární dialog; postupovat v duchu Team Europe, nabídnout ČS EU možnost sdílení prostředků na společné cíle formou účelově vázaných příjmů).

MZV ČR v kontextu uvedených priorit EU v rámci pracovní skupiny **Rady EU pro humanitární a potravinovou pomoc (COHAFA)**:

- ✓ věnuje hlavní pozornost oblasti **DRR, prevence a připravenosti**, a to v kontextu klimatických změn, globální potravinové krize i komplexní zranitelnosti;
- ✓ vedle důrazu na DRR, připravenost a odolnost a v kontextu úsilí o „snižování potřeb“ podporuje sdílení dobré praxe **z propojování humanitárních, rozvojových a mírových/stabilizačních aktivit v propojení s klimatickou bezpečností** (trojitý nexus – v rámci CZ PRES byla v roce 2022 předložena praktická vodítka pro využití v terénu mj. i ze strany ZÚ), včetně součinnosti s mezinárodní sítí pro konflikt a zranitelnost (INCAF) při OECD/DAC, která se touto oblastí průběžně zabývá;
- ✓ rozvíjí **společné kapacity a odezvu s civilní ochranou** (skupina PROCIV), podporuje **snižování ekologické náročnosti** humanitární odezvy, zapojování místních kapacit (**lokalizace**) a využívání inovací a digitalizace;
- ✓ ve vztahu k IHL nadále podporuje spolupráci se skupinami COJUR a RELEX, s cílem praktického **zajištění humanitárního přístupu** k civilnímu obyvatelstvu v krizích všeho druhu a většího využívání **humanitární diplomacie** k prevenci a mediaci v zemích ohrožených konfliktem a nestabilitou.

Uvedené priority MZV ČR rovněž prezentuje na každoročním **Evropském humanitárním fóru (EHF)**, které bylo rovněž ustaveno Sdělením k humanitární pomoci z r. 2021.

3. Humanitární pomoc MZV ČR v roce 2024

3.1 Zakotvení humanitární pomoci ČR

Humanitární pomoc ČR se řídí **zákonem o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí** z roku 2010.² HP je v něm definována jako souhrn činností hrazených ze státního rozpočtu, jejichž cílem je zamezit ztrátám na životech a újmě na zdraví, zmírnit utrpení a obnovit základní životní podmínky lidí zasažených mimořádnou událostí (zejména přírodní katastrofou nebo ozbrojeným konfliktem), jakož i zmírňovat dlouhodobě trvající následky mimořádných událostí a předcházet jejich vzniku a negativním následkům.

Jak vyplývá z uvedené definice, humanitární pomocí ČR se rozumí jak **okamžitá reakce na ad hoc katastrofu přírodní či lidmi způsobenou (včetně konfliktů)**, tak **následná pomoc při obnově** základních životních podmínek. Součástí humanitární pomoci ČR je rovněž **prevence a snižování rizika katastrof (DRR)** a zvyšování odolnosti vůči nim, a také **pomoc při vleklých (komplexních) humanitárních krizích**.

V tomto zákoně jsou stanoveny též hlavní **gesce v oblasti HP**, kdy MV ČR odpovídá za poskytování humanitární pomoci (s využitím kapacit a mechanismů civilní ochrany) v zemích EU a Evropského hospodářského prostoru, zatímco MZV ČR v ostatních zemích světa.

Zákon rovněž stanovuje **hlavní formy** humanitární pomoci ČR, které se nijak neliší od mezinárodních standardů a zahrnují materiální, expertní a finanční pomoc.

Ve **Strategii zahraniční rozvojové spolupráce ČR 2018 – 2030**³ je ve vztahu k humanitární pomoci zvýšený důraz kladen na vzájemnou **návaznost a synergie humanitárních a rozvojových aktivit** v bilaterální i multilaterální rovině, která mohou zvyšovat účelnost humanitární odezvy a přispívat k celkovému **posilování odolnosti** zemí a regionů zranitelných z hlediska klimatických jevů i bezpečnostních rizik. Zvláštní pozornost v této oblasti je věnována prioritním zemím dvoustranné rozvojové spolupráce⁴ a dalším křehkým zemím, které představují prioritu zahraniční politiky ČR⁵. Dále jsou ve Strategii ZRS zakotveny také průřezové priority – dobrá správa věcí veřejných, respektování lidských práv a genderové rovnosti, šetrnost k životnímu prostředí a klimatu – které se vztahují na ZRS i HP.

ČR se samozřejmě při poskytování humanitární pomoci hlásí k zásadám **Dobrého humanitárního dárcovství (GHD)**⁶ i k závazkům na kvalitní poskytování pomoci, které jsou shrnuty v iniciativě vyspělých donorů **Grand Bargain**⁷.

3.2 Cíle a priority humanitární pomoci MZV ČR

Hlavním cílem humanitární pomoci ČR, který se neliší od globálního zasazení, je přispívat k záchraně lidských životů, omezení utrpení lidí, ke snižování jejich zranitelnosti a jejich rychlé stabilizaci a posilování odolnosti obyvatelstva, zemí a regionů ve vztahu ke katastrofám i konfliktům.

² Zákon č. 151/2010 Sb. o zahraniční rozvojové spolupráci a humanitární pomoci poskytované do zahraničí a o změně souvisejících zákonů, účinný od 1. 7. 2010.

³ Schválena usnesením vlády č. 591 z 21. 8. 2017

⁴ V období 2018 – 2023 Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko a Zambie.

⁵ Mj. tzv. specifické země ZRS ČR – Afghánistán, PAÚ, Ukrajina a země se specifickými potřebami stabilizace, na něž vláda vyčlenila zvláštní prostředky, jako jsou Irák, Sýrie a Sahel, resp. Afrika a region Blízkého východu.

⁶ Deklarace „Principles and Good Practice of Humanitarian Donorship“ byla přijata skupinou dárcovských zemí a EK 17. 6. 2003; další dárci se přidávali individuálně (ČR v r. 2006); EU přijala deklaraci kolektivně v rámci Evropského konsensu o humanitární pomoci v roce 2007.

⁷ Dokument „Grand Bargain“ z r. 2016, který byl inovován v r. 2021, představuje souhrn námětů na zefektivnění globálního humanitárního systému zejména v působnosti jednotlivých dárcovských států i humanitárních organizací s důrazem na oblast financování humanitární pomoci (nevázanost, předvídatelnost, zaměření na místní potřeby, víceleté financování, inovativní formy, snižování administrativní zátěže).

Díličními cíli jsou: včasná a účelná odezva z hlediska potřeby a přidané hodnoty ČR; koherence s bilaterálními rozvojovými aktivitami (včetně úsilí o integrovaná řešení s koherentními cíli, tematickými prioritami, aktéry a finančními nástroji); budování místních kapacit a odolnosti, se zvláštním zřetelem k obzvláště zranitelným skupinám obyvatelstva a k marginalizovaným regionům cílové země; průběžná spolupráce s dalšími donory, zejména s EU a s výše uvedenými prioritními partnery v rámci OSN; příspěvek mezinárodnímu úsilí o respektování IHL a zásad poskytování HP, zejména v zájmu zajištění dostupnosti pomoci pro potřebné a ochrany zranitelného obyvatelstva i humanitárních pracovníků před násilím.

Mezi hlavní **tematické priority** HP ČR patří snižování rizika katastrof, připravenost a odolnost, na kterou se ČR zaměřuje v rámci obnovy po katastrofách (stavební aj. technologická opatření) i v samostatných preventivních opatřeních ve formě budování veřejných systémů a kapacit i osvěty veřejnosti. Téma DRR zdůrazňuje také v kontextu odezvy na klimatické změny a v implementaci trojitého nexu. Další tematické priority navazují na prioritní okruhy stanovené i v bilaterální rozvojové spolupráci, a to zaměření na přístup k vodě a sanitaci, ke zdravotní a nutriční péči, ke vzdělávání a ke zdrojům obživy zejména v oblasti zemědělství, včetně adaptace na dopady klimatické změny (zejména sucho).

Vzhledem k omezeným finančním objemům i rozšířené spolupráci s českým i místním neziskovým sektorem se ČR zároveň ve všech tematických prioritách zpravidla zaměřuje na výrazně marginalizované geografické oblasti a v jejich rámci na obzvláště zranitelné obyvatelstvo – s důrazem na osiřelé děti, osamělé živitele s dětmi, seniory a handicapované osoby. V této oblasti bude také přednostně podporovat inovativní programy založené na širším zapojení příjemců do identifikace potřeb, realizace a vyhodnocení dopadů pomoci.

Mezi **geografické priority** v kontextu koordinace donorů i celkových zahraničněpolitických priorit budou i nadále patřit **prioritní země bilaterální ZRS ČR**, v nichž bude MZV v součinnosti s ČRA dbát na řádnou návaznost humanitárních a rozvojových aktivit, jakož i na podporu místních kapacit a budování integrovaných řešení, která mohou zvýšit též příležitost pro zapojení do Iniciativ Team Europe a delegované spolupráce s EU. Cílem je posilování připravenosti, managementu rizik a odolnosti, a to ve vztahu k ad hoc katastrofám i dlouhodobým dopadům klimatických změn – tyto cíle byly promítnuty též do navazujících programů ZRS na období 2024 - 2030. **Etiopie, Kambodža a Zambie** budou opět zařazeny do dotační výzvy na **DRR a odolnost, Etiopie se Zambii** do dotační výzvy na **komplexní a stabilizační pomoc a Ukrajina a Moldavsko** do dotační výzvy **humanitární a stabilizační pomoc Ukrajině**.

Mezi další cílové země HP ČR s potřebou stabilizace bude nadále patřit **Sýrie a uprchlíci** z této země v sousedství (Jordánsko, Libanon) a také **Irák** v návaznosti na příslušný asistenční program. Pozornost tak jako v minulých letech bude věnována i zemím subsaharské Afriky, zejména regionu **Sahel a Súdán**.

Stejně tak s ohledem na vojenský konflikt a z toho vyplývající komplexní humanitární krizi bude pomoc soustředěna také na **Jemen** a v případě potřeby a možnosti kontroly také na palestinská území.

V souvislosti s konfliktem a nuceným vysídlením bude pokračovat také humanitární asistence **Barmě/Myanmaru** a uprchlickou krizí postiženému **Bangladéši**, eventuálně **Afghánistánu**.

Významná část humanitární pomoci bude směřovat na **Ukrajinu** a do sousedního **Moldavska**, které je rovněž jednou z prioritních zemí ZRS. Tato pomoc bude financována převážně z finančních prostředků Programu Ukrajina.

3.3 Formy a nástroje humanitární pomoci

MZV ČR, podobně jako jiní dárci, využívá tři základní formy poskytování humanitární pomoci:

- 1) **finanční** (peněžní dary mezinárodním organizacím, účelově vázané peněžní dary, granty místním nevládním organizacím a dalším institucím v cílových zemích, vázané peněžní dary zejména vybraným zdravotnickým a sociálním zařízením, dotace českým humanitárním neziskovým organizacím, souhlasy s čerpáním pro ZÚ ČR v cílové zemi; včetně inovativních forem přímého financování humanitárních potřeb příjemců formou cash for work, mikrograntů či voucherů v rámci podpořených projektů NNO i mezinárodních organizací) – ve všech fázích HP;
- 2) **materiální** (v součinnosti s generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru - GŘ HZS, se Správou státních hmotných rezerv – SSHR, případně s firmami a oborovými asociacemi zejména ve zdravotnické oblasti s využitím humanitární výjimky ze zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek; evt. materiální komponent projektů neziskových organizací a materiální pomoc zakoupená v místě ze strany ZÚ ČR v zahraničí) – zpravidla v rámci okamžité pomoci, stabilizace a obnovy;
- 3) **expertní** (rovněž v součinnosti s GŘ HZS, MŽP a dalšími relevantními resorty a institucemi i se zahraničními a místními partnery) – zejména v rámci okamžité pomoci (záchranáři, zdravotníci, logistická podpora), a při posilování odolnosti/prevenci katastrof (odborníci na organizování záchranného systému, včetně příslušné legislativy, a experti na inovace, včetně využití umělé inteligence v humanitární oblasti).

Pro volbu konkrétní formy a příslušného nástroje realizace HP je hlavní hledisko účelnosti, hospodárnosti a efektivity při naplnění zjištěných potřeb. Zároveň je třeba přihlížet i k rozpočtovým pravidlům, zejména pokud jde o zapojení ZÚ ČR a českých subjektů (hranice účetního a kalendářního roku, dotační pravidla, limit pro peněžní dar v gesci MZV, usnesení vlády).

V rámci expertní a materiální pomoci vysílané z ČR se MZV i GŘ HZS MV ČR orientují zejména na Mechanismus civilní ochrany EU, jehož prostřednictvím dochází transparentně k propojení potřeb cílové země s nabídkami pomoci, přičemž Evropská komise zároveň poskytuje grant na zajištění přepravy a v případě velké katastrofy s masivní odezvou též vysílá podpůrný koordinační tým. ČR si také nadále udržuje certifikaci OSN pro velký vyprošťovací tým (Heavy USAR Team), který může být nasazen vcelku nebo po částech zejména v případě zemětřesení.

3.4 Kritéria rozhodování o poskytnutí humanitární pomoci

Vzhledem k tomu, že globální humanitární potřeby i adresné poptávky vysoce přesahují možnosti humanitárního rozpočtu MZV ČR i kapacit pro realizaci HP ČR, ale také vzhledem k mezinárodním závazkům a apelům ohledně předvídatelné, substantivní a dle možnosti víceleté pomoci, je třeba humanitární odezvu ČR aktivně prioritizovat. Základní kritéria, kterými budou poměřovány náměty pomoci bilaterální i multilaterální, jsou stanovena v návaznosti na strategický rámec i hlavní cíle humanitární pomoci ČR, při zachování souladu s mezinárodními humanitárními principy:

- ✓ **potřebnost:** rozsah a dopady krize, kapacity a zájem postižené země, soulad s jejími prioritami, resp. s mezinárodními plány pomoci;
- ✓ **schopnost účelné realizace a přínos ČR:** tematické zaměření odpovídající prioritám a schopnostem ČR, osvědčení implementační partneři (přítomnost v místě odezvy, předchozí zkušenosti), koordinace s ostatními donory, kvalita a účelnost pomoci;
- ✓ **možnost integrovaného řešení:** návaznost na předchozí bilaterální HP, stávající bilaterální či multilaterální programy HP, ZRS, transformační spolupráce (TRANS),

včetně programů MV, možnost komplexních partnerství, realizace humanitárně-rozvojového a stabilizačního nexu, propojení s programy EU (zejména Iniciativy Team Europe a delegovaná spolupráce);

- ✓ **průřezově:** dobrá správa (respektování zásad HP a IHL, podpora místních kapacit); respektování lidských práv a genderové rovnosti (včetně zaměření na obzvláště zranitelné skupiny a jejich integraci, sociální ochranu a posílení jejich soběstačnosti a svépomoci – zejména v návaznosti na Akční plán k implementaci agendy Ženy, mír a bezpečnost, Akční výzvu k vymýcení genderového násilí v humanitárních krizích a na Chartu k začleňování osob s postižením do humanitární odezvy); šetrnost k životnímu prostředí (včetně dopadů klimatických změn a podpory snižování rizika katastrof, připravenosti a odolnosti v návaznosti na Globální akční rámec ze Sendai a na Donorskou deklaraci ke snižování environmentálních dopadů humanitárních aktivit).

3.5 Rozpočet na humanitární pomoc v roce 2024

Na humanitární pomoc ČR poskytovanou do zahraničí byla pro rok 2024 vládou schválena částka **165 mil. Kč⁸**. Kromě toho lze očekávat, že do humanitární asistence bude zahrnuta část prostředků z asistenčního programu BVA a Programu Afrika (zejména na dotační projekty) a humanitární podíl z Programu UA. Výhledově budou k rozpočtu na rok 2024 připojeny účelově vázané nároky z nespotřebovaných výdajů z roku 2023; půjde zejména o prostředky z rozpočtu MV určené na realizaci programu MEDEVAC, které vzhledem k termínům misí realizovaných v listopadu nemohly být zúčtovány v roce 2023 a budou na stejný účel využity v r. 2024. MZV bude zároveň usilovat o možné navýšení rozpočtu.

Z hlediska načasování spolupráce budou v **I. čtvrtletí 2024** realizována **dotační výběrová řízení** na projekty komplexní a stabilizační pomoci, na snižování rizika katastrof (DRR) a pomoc Ukrajině. Cílové země dotačních programů byly konzultovány též s humanitární pracovní skupinou Fóra pro rozvojovou spolupráci (FoRS) a v rámci dotačních programů bude brána v úvahu i víceletost předkládaných projektových návrhů.

Výzva	Země	Prostředky (mil. Kč celkem / 1 dotace)
Komplexní a stabilizační pomoc	Afghánistán, Barma/Myanmar, Etiopie, Irák, Jemen, Sahel, Sýrie, Zambie + uprchlíci v regionech	80/5 (evt. část/navíc z Programu BVA a Programu Afrika)
DRR a odolnost	Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko, Zambie	15 / 2,5
„Pomoc Ukrajině“	Ukrajina + uprchlíci v regionu	Z prostředků schválených usnesením vlády č. 855 o Programu humanitární, stabilizační, rekonstrukční a hospodářské asistence Ukrajině v letech 2023 – 2025 (dále Program UA) 90/20

V I. – II. čtvrtletí budou dále průběžně vyhodnocovány **ad hoc žádosti o naléhavou pomoc**, případně mohou být realizovány **navazující humanitární projekty** z roku 2023.

Pokračovat bude humanitární **pomoc Ukrajině a Moldavsku**, která však nebude hrazena z humanitárního rozpočtu MZV, ale z prostředků alokovaných na tuto pomoc v rámci Programu Ukrajina.

⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 16. srpna 2023 č. 605 o dvoustranné zahraniční rozvojové spolupráci v roce 2024 a ke střednědobému výhledu jejího financování v letech 2025 - 2026.

Podle výsledků dotačních řízení budou ve **II. čtvrtletí** zahájeny humanitární aktivity vyznačené jako priority v příloze č. 2.

V **červenci** bude v návaznosti na Strategii provedeno **meziročního vyhodnocení** čerpání humanitárního rozpočtu i globálních humanitárních potřeb.

Dle jeho výsledků a v závislosti na stavu disponibilních prostředků budou ve **III. – IV. čtvrtletí** přednostně podpořeny aktivity humanitárních fondů a agencí OSN (**CERF, OCHA, UNHCR, UNICEF, WFP, UNDRR**), dále **ICRC, IFRC a IOM**, s důrazem na podfinancované a opomíjené programy a na tematické priority v oblasti potravinové pomoci a výživy (evt. v kombinaci výživy a vzdělávání zranitelných dětí) i v oblasti DRR a odolnosti. Důraz bude kladen na **koherenci s humanitární pomocí EU**.

Během celého roku bude k dispozici dostatečná **finanční rezerva** pro reagování na ad hoc humanitární krize.

Časový a finanční výhled realizace HP v roce 2024

Termín	Částka (Kč)	Způsob využití	Příjemce
Prostředky z Plánu ZRS			
I. – IV. čtvrtletí	30.000.000	Ad hoc humanitární krize (průběžně dle potřeb)	OSN, IOM, ICRC/IFRC, NNO, GŘ HZS, místní partneři
I. čtvrtletí	80.000.000 10.000.000	Dotační řízení: Komplexní a stabilizační pomoc DRR a odolnost	NNO registrované v ČR s místními partnery
I. – II. čtvrtletí	15.000.000	Náměty ZÚ, mezinárodní spolupráce	Místní NNO, mezinárodní organizace
II. – IV. čtvrtletí*	30.000.000	Náměty ZÚ, mezinárodní spolupráce	ICRC, IFRC, IOM, UNHCR, UNDP, UNICEF, WFP, CERF, UNDRR, místní NNO
Celkem	165.000.000 HP		
Další prostředky			
Program BVA	Bude upřesněno	Dotační řízení, peněžní dary, vázané peněžní dary	NGOs registrované v ČR s místními partnery, místní NGO, orgány státní správy, mezinárodní organizace
Program Afrika	Dle disponibilních prostředků	Dotační řízení, peněžní dary, vázané peněžní dary	NGOs registrované v ČR s místními partnery, místní NGO, orgány státní správy, mezinárodní organizace
Program Ukrajina	130.000.000	Dotační řízení, peněžní dary, vázané peněžní dary	NGOs registrované v ČR s místními partnery, místní NGO, orgány státní správy, mezinárodní organizace

*) na základě meziročního vyhodnocení humanitárních potřeb v červenci 2024 a disponibilních zdrojů

3.6 Kontrola (monitoring, evaluace)

MZV ČR bude využívat všechny dostupné možnosti kontroly podpořených humanitárních aktivit s cílem získat poznatky o účelnosti využitých nástrojů, o výsledcích, zamýšlených i nezamýšlených dopadech a navazujících potřebách, včetně možnosti integrovaných řešení na přechodu mezi humanitární a rozvojovou spoluprací; a zároveň

v zájmu transparentnosti a zodpovědnosti vůči příjemcům pomoci i českým daňovým poplatníkům a české vládě.

S ohledem na výši poskytovaných dotací a potřebnou finanční kontrolu a omezenou kapacitu ORS bude v rozhodnutí o poskytnutí dotace analogicky k dotacím poskytovaným LPTP doplněno ustanovení o tom, že příjemce dotace **povinně předloží externí audit správnosti vynaložení peněžních prostředků** na realizaci projektu vypracovaný auditorem s platným oprávněním Komory auditorů České republiky.

Bilaterální monitoring bude realizován v součinnosti se zastupitelskými úřady ČR v zahraničí, v prioritních zemích dvoustranné ZRS ČR též v součinnosti s Českou rozvojovou agenturou s cílem dosažení koherence mezi humanitárními a rozvojovými aktivitami. V cílových zemích programů mezinárodních partnerů budou využity jejich interní kapacity a případné donorské mise.

V roce 2024 proběhne evaluace humanitární odezvy na Ukrajině za období 2020-2022. Další komplexní a případně též výrazně inovativní humanitární aktivity budou v případě potřeby zařazovány do Plánu evaluací MZV ČR ad hoc, případně do společných evaluací v rámci EU či OECD/DAC. Při realizaci kontroly formou monitoringu i evaluací bude MZV ČR zároveň usilovat o přímou odezvu příjemců pomoci a o zapojení a případné další budování místních evaluačních kapacit v cílové zemi.

3.7 Koordinace a partnerství

MZV ČR bude i nadále při realizaci humanitární pomoci dbát na **součinnost** se zákonným spolugestorem humanitární pomoci poskytované do zahraničí (**MV – GŘ HZS**) a na vzájemnou informovanost, synergie a koherenci s dalšími humanitárně zaměřenými programy v gesci MV (**Stálý zdravotně humanitární program MEDEVAC a migrační program Pomoc na místě MV**), včetně evt. společného vyhodnocování potřeb i realizací, zejména v návaznosti na iniciativy Team Europe. V případě potřeby zajištění dodávky materiální pomoci z ČR bude rovněž pokračovat spolupráce se **Správou státních hmotných rezerv** (komodity) a evt. s **Ministerstvem obrany** (přeprava).

ČR bude i nadále soustavně spolupracovat s **českými, místními i mezinárodními neziskovými humanitárními organizacemi**, jejichž přidanou hodnotou je zpravidla kvalitní zapojení místních příjemců do identifikace potřeb i realizace pomoci a využívání efektivních a inovativních forem pomoci. Zejména s českými humanitárními NNO se MZV ČR vedle dotačních projektů zaměří i na spolupráci v rovině strategické a osvětové, a to jak ve vztahu k integrovaným řešením a rámcovým partnerstvím, tak v oblasti dopadů sankcí a prevence zneužití neziskových organizací a veřejných sbírek na podporu terorismu a praní peněz.

Zejména v zemích s obtížným humanitárním přístupem, kde má zásadní význam dodržování zásad mezinárodního humanitárního práva, bude ČR nadále spolupracovat rovněž s **ICRC a národními asociacemi Červeného kříže a Červeného půlměsíce**. ČR bude jako v předchozích letech usilovat též o pokračování transparentní a předvídatelné spolupráce s hlavními mezinárodními humanitárními organizacemi a programy, zejména s **UNDRR, UNHCR, UNICEF a WFP**.

V kontextu posíleného angažování ČR v Africe a zejména v rámci zapojení do Iniciativ Team Europe bude ČR pokračovat v mapování, koordinaci a případné společné realizaci humanitárních a humanitárně-rozvojových aktivit také s vybranými členskými zeměmi EU.

ČR bude i nadále pokračovat v aktivní podpoře společného humanitárního úsilí EU v pracovní skupině COHAFA i ad hoc koordinacích ke komplexním humanitárním krizím (Afghánistán, PAÚ, Ukrajina).

3.8 Komunikace

U jednotlivých humanitárních aktivit zajistí ORS v součinnosti s Odborem komunikace (OK) medializaci při schválení, během realizace či při ukončení projektu.

Humanitární události globálního významu (Světový humanitární den, mezinárodní dny uprchlíků, DRR; donorské konference) i relevantní bilaterální akce (návštěvy, semináře) budou zakotveny v Plánu komunikace ORS a cíleně prezentovány na webu (www.mzv.cz/pomoc) i sociálních sítích MZV, ČRA a dalších partnerů.

MZV ČR se dle svých kapacit bude nadále podílet na komunikaci Iniciativ Team Europe, včetně jejich humanitární dimenze, a to ve vztahu k cílovým zemím, české veřejnosti i relevantním mezinárodním partnerům.

Strategie, její meziroční vyhodnocení i všechna dílčí rozhodnutí o poskytnutí humanitární pomoci budou publikovány v ČR i v příslušných výkaznictvích EU a OSN.

V součinnosti s realizátory i se ZÚ ČR v cílových zemích humanitárních aktivit budou získávána a veřejně prezentována relevantní data, obrazová dokumentace a příběhy podpořených lidí. MZV bude rovněž aktivně pracovat s odezvou české veřejnosti na jednotlivé humanitární krize a aktivity.

MZV ČR bude aktivně využívat příležitosti k prezentaci humanitárních cílů a potřeb i humanitárních aktivit v Radě pro ZRS, v Parlamentu ČR i v kontextu formálního a neformálního globálního vzdělávání v ČR a EU.

Přílohy:

- 1. Implementace Strategie humanitární pomoci 2023 k 20. 10. 2023**
- 2. Přehled námětů ZÚ, SM, terit.útvárů a FoRS na humanitární pomoc 2024**